

ВІДГУК

офіційного опонента дисертації *У Юйсюіань*
“Концерти Франсіса Пуленка: жанрово-стильові модифікації”
на здобуття наукового ступеня доктор філософії
за спеціальністю **025 «Музичне мистецтво»**
галузі знань **02 «Культура і мистецтво»**

Французька музична культура першої половини ХХ століття є унікальним історичним феноменом, позначеним інтенсивним переосмисленням класичних канонів. Постать Франсіса Пуленка посідає тут особливе місце завдяки дивовижній органічності поєднання у його творчості широкого кола неокласичних і необарокових тенденцій, художніх традицій Франції та звукового ландшафту паризьких вулиць. Цей парадоксальний “мікст” рельєфно маніфестується в інструментальних концертах композитора. *Актуальність* рецензованої роботи зумовлена необхідністю осмислення концертів Ф.Пуленка як цілісного масиву творів, що репрезентують унікальність естетичного мислення митця, заснованого на принципах театральності, ігрової логіки та інтонаційної іронії, що унаочнює специфіку тогочасної французької історизуючої свідомості. Через жанр концерту у творчості Ф. Пуленка проявляються суто національні пріоритети: прозорість форми, особливий інтелектуалізм і лаконічна довершеність. Осмислення того, як у межах одного жанру співіснують трагічний пафос, лірична сповідальність і гротеск, відкриває нові вектори для вивчення смислової багатшаровості мистецтва модернізму.

Звернення дисертантки саме до концертної спадщини митця, яка донедавна не мала самостійного наукового осмислення, попри активне функціонування у світовому виконавському мистецтві, дозволило виявити специфіку діалогічних зв'язків композитора із творчістю його видатних попередників та сучасників, а також встановити підґрунтя та вектори жанрових експериментів та стильових трансформацій. Таке висвітлення жанрово-стильових модифікацій концерту в епоху, коли будь-який жанровий шаблон зазнавав кардинальних руйнувань, має важливе методологічне значення для сучасного музикознавства. Реалізований у дисертації інноваційний підхід до концертів композитора як цілісної творчої лабораторії також дозволив подолати певні аналітичні стереотипи, згідно з якими творчість Ф. Пуленка тривалий час розглядалася крізь призму мозаїчності, колажності або спрощеної дихотомії «le moine et le voyou» (Клод Ростан, 1950).

Варто зазначити, що дисертація китайської дослідниці безпосередньо інтегрована у контекст наукових пошуків провідних фахівців мистецьких установ України та корелює з планами науково-дослідної роботи кафедри історії світової музики Національної музичної академії України, розробляючи питання розвитку європейського інструменталізму ХХ століття.

Наукова новизна дисертації полягає в тому, що в ній вперше у вітчизняній науці системно опрацьований концертний доробок Ф. Пуленка у ракурсі виявлення жанрово-стильових моделей фортепіанного концерту. Доведено, що інтерес до цього жанрового різновиду є “природно зумовленим” для композитора з огляду на його власний виконавський досвід концертуючого піаніста, що давало глибоке розуміння специфіки піанізма. Водночас обґрунтовано, що композиторська ініціатива у цій царині маркується сміливими виходами на жанровий маргінес завдяки залученню суміжних інструментальних моделей — концерту для клавесина, хореографічного дивертисменту та органної фантазії. Авторкою успішно розроблено й застосовано багатопараметричну типологію концертних творів, яка враховує не лише структурно-композиційні, але й семантичні та інструментально-драматургічні чинники. Суттєво розширює горизонти жанрової теорії теоретичне обґрунтування поняття «альтернативні моделі фортепіанного концерту», що охоплюють його клавесинні, органні та хореографічні модифікації. Зазначені різновиди концептуалізуються як свідомий відхід від академічного канону фортепіаноцентристської моделі концертування та децентралізація нормативного статусу рояля. Через ретроспективний аналіз генетичних витоків (“родоводу”) цих інструментальних аналогів доведено, що в їх основі лежить взаємодія історичної рефлексії та проєктних за своєю сутністю жанрових метаморфоз, за допомогою яких композитор свідомо моделює атипові, небувалі доти музичні композиції. Обраний для аналізу музичний матеріал відкрив шляхи до переосмислення художнього потенціалу ігрової логіки, що лежить в основі концертування, дозволив конкретизувати прояви діалогічності у системі пуленківської версії неокласицизму.

Методологічна основа дослідження відзначається комплексністю. Автор вдало поєднує системний, історико-культурний, феноменологічний, жанрово-стильовий, порівняльно-типологічний підходи до виявлення сутнісних характеристик композиторського мислення Ф. Пуленка та пояснення його авторських інтенцій. Критично важливим стає включення у методологічний каркас дисертації системно-процесуального підходу Олени Зінкевич, що “дозволило принципово змінити ракурс

вивчення інструментального концерту новітньої доби, перевівши аналіз із площини простого фіксування авторських експериментів у координати глибокого текстоцентричного осягнення еволюції жанру” (с. 46). Використання інтертекстуальної аналітики добре узгоджується із завданнями дослідження, відповідаючи за виявлення та тлумачення цитат, алюзій, ремінісценцій та стилізацій у неокласичних опусах французького майстра. Дисертаційному тексту загалом властива методологічна синергія, яка сприяла багаторівневному осягненню роботи композитора з жанром концерту, дозволивши поєднати ретельне вивчення суто технологічних (текстових) параметрів музики із біографічним та широким історико-культурним контекстом. Застосована у дисертації багатовекторна дослідницька оптика дозволила досягнути високого рівня об’єктивності та фундаментальності наукових висновків, забезпечивши деталізований і водночас узагальнений панорамний погляд на творчий процес митця. Висновки логічно випливають із всебічного (“багатопараметричного”) аналізу партитур, глибокого опрацювання історичних джерел (мемуаристики, епістолярію, публіцистики) і власних емпіричних слухових спостережень, талановито відтворених у яскравих метафоричних образах, що вдало насичують академічний виклад матеріалу живою інтонаційною практикою та художньо-естетичним сприйняттям прекрасної музики Ф.Пуленка.

Структура роботи повністю підпорядкована логіці розкриття наукової проблеми та складається зі вступу, трьох розділів із підрозділами, розлогих висновків та списку джерел. Апробація результатів дисертації здійснена на міжнародних та всеукраїнських конференціях, а також у трьох наукових статтях, опублікованих у виданнях, внесених МОН України до списку “фахових”.

Враховуючи високий науковий рівень рецензованої праці, її вичерпність та ретельну аргументованість викладу, яка не залишає місця для критичних зауважень, завдяки бездоганній вичитці, термінологічній охайності та акуратності оформлення, хотілось би запропонувати для дискусії **питання**, які фактично виходять за межі обраної теми, але, можливо, стануть у нагоді для подальших досліджень:

1. У роботі здобувачка доводить, що корпус концертів Франсіса Пуленка є цілісною системою, яка фактично відтворює генезис інструментального концерту у зворотному напрямку, де хореографічний концерт «*Ранкова серенада*» актуалізує театральну природу жанру, а Органний концерт відроджує його сакральну й духовну сферу. Зважаючи на те, що сам композитор визначав «*Ранкову серенаду*» як «оперу для танцівниці», а Органний концерт

безпосередньо передвіщає інтонаційну та духовну сферу опери «Діалоги кармеліток», чи можна розцінювати пуленківську лабораторію інструментального концерту як прообраз або експериментальний майданчик для його майбутньої зрілої оперної драматургії? Як у цьому контексті співвідносяться процеси театралізації інструментального жанру та кристалізації індивідуального оперного стилю композитора?

2. Осмислюючи пуленківський метод роботи з традицією, Ви залучаєте категорію «дифузії» та доводите, що його знаменита «алюзійність» є не еклектичним колажем, а свідомим методом живого діалогу культур через персоніфіковані образи (Моцарта, Прокоф'єва, Баха тощо). Якщо розглядати цю особливість крізь призму комунікативної прагматики, чи не вважаєте Ви, що така щільна інтертекстуальність висуває принципово нові вимоги до виконавця-інтерпретатора? Яким, на Вашу думку, має бути виконавський тип мислення (можливо, з елементами «акторського» відсторонення чи «режисерського» коментування), щоб адекватно втілити пуленківську шкалу форм спадкоємності, не зводячи інтерпретацію до банальної стилізації?

Підводячи підсумок, зазначу, що дисертація **«Концерти Франсіса Пуленка: жанрово-стильові модифікації»** є актуальним, самостійним, завершеним і глибоким науковим дослідженням, яке збагачує сучасну музикологію оригінальною авторською концепцією інструментального концерту як відкритої жанрової системи. Зміст публікацій автора відображає основні положення роботи, яка пройшла солідну апробацію, починаючи з 2023 року, у рамках шістнадцяти наукових конференцій. За своєю актуальністю, науковою новизною, теоретичним і практичним значенням отриманих результатів робота повністю відповідає критеріям, встановленим Порядком присудження ступеня доктора філософії, а також всім чинним кваліфікаційним вимогам МОН України. Авторка дисертації **У Юйсюіань** заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 025 «Музичне мистецтво» галузі 02 «Культура і мистецтво».

Доктор мистецтвознавства, професор,
Завідувачка кафедрою історії української та зарубіжної музики
Харківського національного університету мистецтв
Імені І. Котляревського

Ірина Драч